

FOGALMI TÉRKÉPEK ALKALMAZÁSA A MAGYAR NYELVTAN TANULÁSÁBAN 4. ÉS 7. ÉVFOLYAMON

Habók Anita

Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: fogalmi térkép, grafikus reprezentáció, értelemgazdag tanulás

A nemzetközi vizsgálatok (IEA és PISA) és a hazai felmérések újra és újra ráirányítják a figyelmet arra, hogy a tananyag megértése, értelmezése nehézséget okoz a tanulóknak. Gyakran választják az értelem nélküli memorizálást az értelemgazdag tanulás helyett. Az iskola nagy mennyiségű információt közvetít a tanulóknak verbális és vizuális formában, ezért fontos olyan tanulási stratégiák és technikák elsajátíttatása, melyek megkönnyítik a tanulást. E tanulási módszerek egyike az információk fogalmi térképekkel való feldolgozása.

A fogalmi térképezés technikája a kognitív tanuláselméletekhez, és ezen belül az értelemgazdag tanuláshoz köthető. A fogalmi térképek csomópontokból, és az azokat összekötő vonalakból állnak. Az összekötő vonalakon szerepel a kulcsgondolatok közötti megnevezés. A térképek felépítése hierarchikus, az egyes szintek közötti kapcsolatokat keresztvonalak szemléltetik.

A kutatás célja olyan fejlesztő program kidolgozása és bemérése, amely elősegíti a tananyag hatékony feldolgozását, megkönnyíti az információk rendszerezését. Hipotézisünk szerint a fogalmi térképezés megtanulása, és rendszeres használata révén a tanulók tudása stabilabbá válik, a fejlesztett tanulók az utómérés tudásszintmérő tesztjén jobb eredményt érnek el, mint a kontrollcsoport tagjai. A kísérletben három negyedik és három hetedik osztály vett részt, valamint ugyanennyi kontrollcsoport, akik a kísérleti osztályokhoz hasonlóan az előmérésben és az utómérésben is magyar nyelvtan tesztet tölthettek ki. A programban részt vevő tanulók a nyelvtanórák első 10 percében a magyar nyelvtan tárgy tananyagából választott témákban fogalmi térkép készítésével tárták fel a szövegekben rejlő összefüggéseket. A tanulók a tananyagban előforduló szöveggel dolgoztak, így a program jól illeszkedik az iskolai tanulnivalóhoz, ugyanakkor tanulási technikát is közvetít. A két kísérleti évfolyam számára külön tanulói füzetek készültek. A negyedikesek 25, a hetedikesek 31 gyakorlatot oldottak meg. A füzetek háromtípusú feladatot tartalmaztak. Egyes feladatok esetében a térképet előre megrajzoltuk, a tanulóknak a hiányzó kulcsgondolatokat és az összekötő szöveget kellett beírni. A másik típusnál a tanulók maguk rajzolták meg a térkép hiányzó részeit, a harmadik típusnál a tanulók egyedül készítették el a térképet.

A fejlesztő program kipróbálása 2006 októberében kezdődött és 2007 februárjáig tartott. A bemeneti teszt megbízhatóan mér, a negyedikesek tesztjénél a Cronbach- $\alpha=0,95$, a hetedikesek tesztjénél a Cronbach- $\alpha=0,94$. Az adatelemzésben a fejlesztő kísérlet hatásának vizsgálata mellett sor kerül a tanulók által készített fogalmi térképek kvalitatív és kvantitatív értékelésére is. A fejlesztő program jelentősége, hogy hozzájárul a szövegfeldolgozó képesség fejlődéséhez, és olyan tanulási módszer elsajátítását teszi lehetővé, amely más tantárgyak tanulásában is alkalmazható.